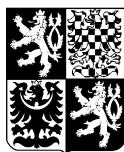

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

USNESENÍ

VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 11. června 2003 č. 571

ke Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice

Vláda

I. s c h v a l u j e Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice obsaženou v části III materiálu č. j. 690/03 (dále jen „Koncepce“);

II. u k l á d á

1. ministru kultury

a) seznámit s Koncepcí hejtmany a primátory měst Brna, Ostravy, Plzně a primátora hlavního města Prahy,

b) ve spolupráci s ostatními členy vlády a vedoucími ostatních ústředních orgánů státní správy, řediteli krajských úřadů a ředitelem Magistrátu hlavního města Prahy Koncepci realizovat,

c) zpracovat a vládě do 31. prosince 2008 předložit zprávu o plnění Koncepce zároveň s návrhy na její aktualizaci,

d) navrhnout při návrhu rozpočtu kapitoly Ministerstva kultury na rok 2004 a na další léta do roku 2010 finanční prostředky na zajištění Koncepce v souladu s možnostmi státního rozpočtu,

e) zajistit zveřejnění tohoto usnesení ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí,

2. členům vlády, vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy, ředitelům krajských úřadů a řediteli Magistrátu hlavního města Prahy spolupracovat s ministrem kultury při realizaci Koncepce;

III. d o p o r u č u j e hejtmanům, primátorům statutárních měst a starostům obcí a dalším členům zastupitelských orgánů krajů a obcí, aby se seznámili s Konceptí a využili ji při zpracování vlastních dokumentů a naplňování vlastních záměrů v péči o tradiční lidovou kulturu v jejich působnosti.

Provedou:

členové vlády,
vedoucí ostatních ústředních orgánů státní
správy,
ředitelé krajských úřadů,
ředitel Magistrátu hlavního města Prahy

Na vědomí:

hejtmani,
primátoři statutárních měst

Předseda vlády

PhDr. Vladimír Š p i d l a , v. r.

III.

Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice

Úvod

Významnou součástí materiálního i duchovního bohatství České republiky je její kulturní dědictví. Jeho prostřednictvím se z generace na generaci přenášejí hodnoty, vytvářené po celá staletí. Je základem kulturní identity, zdrojem kulturní rozmanitosti a vzdělanosti, přispívá ke kultivovanosti občanů, je důležitým fenoménem ve využívání volného času (v tomto směru může sloužit jako nástroj proti sociálně patologickým jevům). Kulturní dědictví v celém svém spektru, tj. movité i nemovité, hmotné i nehmotné, se významně podílí také na rozvoji ekonomiky České republiky, neboť představuje důležitou motivaci pro tzv. turistický průmysl. V některých svých oborech souvisí přímo s produkční činností drobných podnikatelů. Proto významnou měrou ovlivňuje celkový rozvoj jednotlivých obcí a regionů. To platí i o tradiční lidové kultuře, která je specifickou součástí tohoto kulturního dědictví.

Listina základních práv a svobod zaručuje všem občanům právo přístupu ke kulturnímu bohatství. Z toho plyne úloha státu vytvářet podmínky pro to, aby občan mohl toto a související práva realizovat, tedy i úkol všestranně pečovat o kulturní bohatství. Úkolem státu je tedy také péče o uchování a rozvoj slovesných, tanečních, hudebních, obyčejových a jiných projevů tradiční lidové kultury, včetně technologií lidové rukodělné výroby, lidového výtvarného umění a dalších specifických součástí lidové kultury, které náleží do tohoto bohatství.

Cílem předkládaného materiálu je stanovit koncepční nástroje účinnější péče o tradiční lidovou kulturu, a to jako soubor koordinovaných opatření směřujících k její efektivnější identifikaci, dokumentaci, ochraně a využívání a předávání dalším generacím. Základní cíl péče o tradiční lidovou kulturu vláda podpořila již v Kulturní politice (aktualizovaná verze Strategie účinnější státní podpory kultury schválená usnesením vlády ze dne 10. ledna 2001 č. 40).

Část A. Stručná analýza současného stavu a historie

Vysvětlení pojmu a historie

Projevy tradiční lidové kultury se dochovaly v životě současné společnosti nerovnoměrně v různých regionech i společenských vrstvách. Dle míry svého uchování tyto projevy ovlivňují i dnes běžný život lidí nebo jsou dokonce jeho součástí.

Dochovaly se jako hmotné movité i nemovité artefakty i jako nehmotné statky, které se předávají ústním podáním a napodobováním z generace na generaci, jsou převážně nepsanou tradicí v rodinách a jiných kulturních společenstvích, v některých případech se mohou předávat i prostřednictvím školního a mimoškolního vzdělávání. Projevy tradiční lidové kultury jsou významnými prvky historické paměti. Zahrnují zejména lidovou slovesnost, hudbu, tanec, hry, obřady, obyčeje, zvyky a technologické dovednosti, řemeslnou výrobu, metody a díla lidového stavitelství a další druhy lidové umělecké výroby. V těchto projevech se uchovávají a z generace na generaci předávají místně nebo regionálně vymezené zkušenosti každodenního materiálního i duchovního života, povědomí sounáležitosti s obcí, regionem nebo státem. Protože jsou to proměňující se a nedostatečně kodifikované projevy, hrozí nebezpečí ztráty významných hodnot.

Jak bylo řečeno, po celou dobu existence tradiční lidové kultury v jejích projevech dochází k proměnám. Proměny jsou jejím přirozeným znakem. Jde však o to, aby tento vývoj byl alespoň dokumentován a aby při těchto proměnách nedocházelo k ochuzování, a to zejména o projevy příznačné pro naše společenství, a tím k oslabení kulturní diverzity naší země a konec konců i kulturní diverzity v rámci evropských struktur.

Projevy tradiční lidové kultury jsou sice stálým předmětem bádání národopisců a jsou zaznamenávány a zpřístupňovány v řadě odborných institucí, spolků či jednotlivců. Avšak převážně jsou zatím dokumentovány výběrově a nesystematicky, někdy dokonce i nahodile. Převážná většina ucelených pojednání o lidových tradicích pochází z konce 19. a začátku 20. století.

Mezinárodní souvislosti

Nebezpečí ztráty, kterou tradiční lidová kultura představuje, si uvědomuje světové společenství už po několik desetiletí. Uvědomuje si nutnost ochrany toho pozitivního, co lidstvo při svém vývoji vytvořilo a co se dochovalo do dnešních dnů. Státy vnímají, že např. ztráta tradičních dovedností, uměleckých forem, zvyků či rituálů a dalších hmotných i nehmotných artefaktů tradiční lidové kultury snižuje kulturní rozmanitost světa a může znamenat v některých případech i ztráty poznatků užitečných pro trvale udržitelný rozvoj, jako jsou např. některé zásady a metody tradičního zemědělství, respektu k přírodě apod. Vůdčí intelektuální silou, jak lépe pečovat o tuto nejcitlivější část kulturního dědictví v mezinárodním měřítku, je Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). Dokument schválený 25. zasedáním Generální konference UNESCO v roce 1989 pod názvem „Doporučení k ochraně tradiční a lidové kultury“ (dále jen „Doporučení“) je dosud jediným mezinárodně uznávaným dokumentem v této oblasti. (Na Doporučení z roku 1989 v současné době implicitně navazují další mezinárodní organizace ve snaze pomoci při ochraně tradiční lidové kultury. Tak například mezivládní Světová organizace pro duševní vlastnictví /WIPO/ zřídila Mezivládní výbor pro duševní vlastnictví, genetické zdroje, tradiční znalosti a folklor.)

Doporučení vybízí členské státy k přijímání opatření nezbytných pro identifikaci, zachování, záchranu, šíření, právní ochranu, propagaci a mezinárodní spolupráci v oblasti tradiční lidové kultury. Státy by měly aplikovat principy a zásady uvedené v Doporučení na svém území podle vlastních právních zvyklostí a pravidel, například i formou zákona, vyžaduje-li to povaha řešení otázky. Doporučení se tak stalo mimořádným a silným podnětem k rozvoji péče o tradiční lidovou kulturu v řadě zemí.

Situace v České republice v době politických a společenských změn po roce 1989, kdy bylo Doporučení přijato, komplikovala systematickou realizaci principů a zásad, které v něm jsou uvedeny.

První kroky Ministerstva kultury ČR (dále jen MK) směřovaly k popularizaci Doporučení vůči odborným institucím a veřejnosti a k oficiálnímu zjišťování, do jaké míry a s jakým úspěchem se státní instituce zhošťují péče o tradiční lidovou kulturu. Ucelený materiál pro účinnější péči o tradiční lidovou kulturu však nebyl zpracován a dosud chybí. Tuto citelnou absenci má zaplnit právě předkládaná koncepce.

Vývoj od roku 1990

Nejsou k dispozici systematické, věcné ani statistické údaje o existujících, živých, zaznamenaných, zaniklých a revitalizovaných projevech tradiční lidové kultury.

O zachování některých projevů tradiční lidové kultury lze soudit pouze z počtu a repertoáru **amatérských uměleckých souborů**, jejichž statistika byla ale vedena jen do začátku 90. let. V repertoáru těchto souborů žije hudební, taneční a slovesný folklor, prezentace výročních obřadů, obyčejů a zvyků. Prezentace soubory však není zcela

spolehlivým důkazem o tom, že tyto projevy v realitě skutečně žijí. Navíc do života těchto amatérských souborů zasáhly revoluční změny počátku 90. let, a to jak pozitivně (odpadla např. státní povolovací kuratela a dirigismus, který deformoval jejich prezentaci projevů tradiční lidové kultury a vzdaloval je autenticitě), tak negativně (změna právní subjektivity, omezení finančních zdrojů ze strany státu, zrušení sítě státních poradenských a metodických pracovišť), v zásadě však k ohrožení existence amatérských souborů nedošlo. Naopak ztížené podmínky potvrdily skutečný zájem těchto těles, jejich členů, podporovatelů, spolupracovníků i publika o předvádění lidové kultury.

Prezentace hudebních, tanečních projevů tradiční lidové kultury a některých obřadů, obyčejů a zvyků, ale i jejich přímá realizace občany, je součástí společenského života v obcích, ve větší míře v regionech Moravy a západních Čech. Na místě státem řízených těles a aktivit se tedy otevřel prostor pro občanské iniciativy. Tato dobrovolnost je tradiční lidové kultuře bližší. Jedním z nejvýznamnějších spolků je Folklorní sdružení ČR, sdružující 382 souborů, 17 regionálních celků, 13 500 členů. Ukazuje se však, že ani současné občanské iniciativy se neobejdou bez spolupráce s odborníky a bez komplexního poznání tradiční lidové kultury. Systematické poznávání toho, co z tradiční lidové kultury v praxi místních společenství ještě žije, rovněž chybí.

Významné pro popularizaci projevů tradiční lidové kultury uchovávaných uměleckými amatérskými soubory jsou přehlídky a festivaly pořádané na regionální i celostátní úrovni. Do nich se vkládá podpora jak státní správy, tak samosprávy.

Z institucí zřizovaných v oblasti veřejné správy jsou nejbližší tradiční lidové kultuře **muzea**. Bohatství sbírek a vstřícný postoj k péči o dochované projevy lidové kultury prokázala muzea u příležitosti 100. výročí Národopisné výstavy československé v roce 1995, které se stalo podnětnou inspirací pro etnologii a příbuzné vědní obory. V některých případech však šlo o jednorázový impuls, který nevyústil v trvalou péči o tradiční lidovou kulturu i mimo zdi muzea samotného, ač mnohá muzea uchovávají rozsáhlé fondy předmětů náležejících do okruhu tradiční lidové kultury. Do praktického osvojování tradiční lidové kultury návštěvníky se muzea zapojují spíše sporadicky a pasivní prezentací sbírek, s výjimkou specializovaných muzeí, jako je Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm nebo Soubor lidových staveb Vysočina v Hlinsku. Muzea pro systematickou péči a dokumentaci projevů lidové kultury a podporu jejího předávání nejsou často dostatečně vybavena technicky ani personálně. Některá z nich se v posledních třech letech zapojila do zatím dílčích programů podpory tradičních lidových řemesel v grantech nebo výzkumných činnostech vyhlášených MK. Tyto programy by činnost muzeí měly podpořit ve větší míře.

Z projevů tradiční lidové kultury jsou v současnosti nejvíce ohrožena tradiční lidová řemesla. Zánik Ústředí lidové umělecké výroby (dále jen „ÚLUV“) výrobci oprávněně uvítali. Nepodařená transformace však vedla také k tomu, že mnozí lokální řemeslníci a výrobci vynikajících kvalit a znalostí ztratili obchodní spojení i konzultační a odbornou pomoc. Zánikem ÚLUV zmizelo jediné pracoviště pro systematický terénní výzkum v oblasti skutečně prováděného lidového uměleckého řemesla. Tvrdá ekonomická soutěž a nepřipravenost lidových řemeslníků způsobují, že mnozí z nich opouštějí dosavadní profesní aktivity, a tak některé řemeslné výroby nenávratně zanikají či již zanikly. Tento fakt má závažné důsledky také pro péči o jiné složky kulturního dědictví, např. pro restaurování chráněných památek lidové architektury či některých sbírkových předmětů. Důsledky zániku lidových řemesel se promítají rovněž v sociální a mikroekonomické rovině v dané lokalitě.

S ustáváním praktické řemeslné činnosti a vymíráním posledních řemeslníků beze stopy mizí znalost technologií a materiálů spojených s lidovým řemeslem. Takové ochuzení kulturního dědictví je skutečně nenahraditelné.

Mimořádnou příležitostí v osvojování nebo alespoň seznamování se s tradicemi lidové kultury je **školní vzdělávání**. Připravované kurikulární dokumenty (např. Rámcové

vzdělávací programy a jejich realizační podoba – tzv. Školní vzdělávací programy), orientující program výuky, jsou zatím ve fázi experimentálního ověřování ve vybraných školách. Pozitivním počinem jsou zatím sice ojedinělé, leč pro obor přínosné vědecké aktivity studentů vysokých škol etnologického zaměření. Tito mladí lidé jsou také často členy amatérských uměleckých souborů. Přímý vztah mezi zájmem a profesní orientací u značného počtu takto zaměřených mladých lidí je pro tento obor velkou nadějí. Pokud jde o vysoké školy, nedostává se však jejich absolventů pro praktickou péči a aplikovaný výzkum v oblasti tuzemské tradiční lidové kultury.

Kromě etnologických pracovišť vysokých škol se etnologii a souvisejícím oborům v oblasti **výzkumu** věnují systematicky ústavy Akademie věd ČR, zejména Etnologický ústav AV ČR. Popularizace výsledků výzkumných prací vědeckých ústavů směřuje většinou k úzkému okruhu vědecké sféry. Publikování prací je často zdlouhavé, nezřídka z finančních důvodů. Spolupráce nebo koordinace akademické vědecké sféry s ostatními odbornými institucemi národopisného zaměření je zatím náhodná. Pro výzkumnou činnost v oblasti nehmotného kulturního dědictví otevřelo před pěti lety dílčí program také MK. Vědecká činnost jakkoliv podporována však nemůže nahradit praktickou péči o tradiční lidovou kulturu, zejména její předávání.

Praktická péče o tradiční lidovou kulturu je vykonávána přirozeně v místech, kde žije. Vykonávají ji samotné **obce** faktickou podporou souborům a spolkům, které ve svém repertoáru projevy lidové kultury uchovávají (např. poskytování místností pro zkoušení, využití ve společenském životě obce), nezřídka podporou finanční. Obce nemohou vždy zajistit pomoc odbornou.

Péče **souborů** a spolků o místní projevy tradiční lidové kultury je nenahraditelná. V jejich programech jsou nejen tak ojedinělé a výjimečné akce jako např. Jízda králů, ale zejména akce spojené s pracovní činností, rodinnými událostmi (svatba, narození dítěte a křest, úmrtí a pohřeb), s výročními obyčejí (zimní – vánoce, masopust; jarní – velikonoce, stavění máje, pálení čarodějnic; letní – královničky, svatojánské ohně, poutě, posvěcení; podzim – ukončení sklizně, dožínky). Náleží sem i projevy spojené dosud přímo a bezprostředně s náboženstvím a vírou, např. lidové poutě, lidový náboženský zpěv. Jim přinesl rok 1989 uvolnění a pravou renesanci. Žijí svým autonomním životem a mají pevné institucionální zázemí v **náboženských společnostech, spolcích a církvích**.

Významnou úlohu v předávání některých projevů tradiční lidové kultury mohou sehrát **média**. Jednorázová zjištění prokázala v posledních 10 letech výrazný úbytek pořadů o projevech tradiční lidové kultury ve veřejnoprávních médiích. Sdělovací prostředky, jmenovitě rozhlas a televize, svou pozornost zaměřují na jiné žánry než na lidovou kulturu. Program privátních médií je výrazně ovlivněn ziskem a tomu odpovídá struktura programu. Tuzemská tradiční lidová kultura není pro tyto programy zajímavá. Nabídku tradiční lidové kultury pro diváky a posluchače veřejnoprávních médií považuje odborná veřejnost za nedostatečnou. Proto se domnívá, že tato média neplní roli danou jim zákonem č. 231/2001 Sb., aby v programové skladbě zajistily vyváženou nabídku pro všechny obyvatele.

Z organizací zřizovaných MK se na péči o tradiční lidovou kulturu zaměřují zejména Ústav lidové kultury ve Strážnici, Národní muzeum v Praze, jmenovitě národopisné oddělení Historického muzea (jehož prezentační činnost v ČR je po řadu let negativně poznamenána absencí expozičních prostor ve stavebně rekonstruovaném Letohrádku Kinských v Praze 5, Petřínských sadech, která bude dokončena v roce 2003), Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Moravské zemské muzeum v Brně, Slezské zemské muzeum v Opavě, Muzeum Jana Ámose Komenského v Uherském Brodě a Husitské muzeum v Táboře. Výlučnou roli ve vztahu k **lidové architektuře** a její ochraně, pokud jde o stavby nebo soubory staveb, prohlášené za kulturní památku, má Národní památkový ústav. Jeho péče nespočívá jen ve výkonu odborné památkové péče ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb., o

státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (např. při obnově, restaurování či přestavbě kulturních památek spadajících do kategorie tradiční lidové kultury), ale též jako správce některých památek lidové architektury (tak je součástí Národního památkového ústavu např. skanzen, tj. muzeum v přírodě, Soubor lidových staveb Vysočina v Hlinsku, Muzeum lidové architektury v Zubrnících, Hanácký skanzen – Kamenický grunt v Příkazech na Olomoucku). V rámci organizací zřizovaných MK jsou i další skanzeny - Muzeum jihovýchodní Moravy ve Strážnici (součást Ústavu lidové kultury), rozsáhlým skanzenem je Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Společnou snahou těchto institucí ve směru k lidové kultuře je, byť různými metodami, dokumentovat její dochované projevy, prezentovat je a zpřístupnit veřejnosti. Podobnou funkci v jednotlivých krajích naplňují krajská muzea. Skanzeny jsou budovány též v rámci některých regionálních muzeí, např. Polabské národopisné muzeum v Přerově nad Labem, Muzeum lidových staveb v Kouřimi, Expozice lidových staveb Chanovice, pracoviště Okresního muzea v Klatovech, Soubor lidových staveb Rymice, Dlaskův statek v péči Muzea Českého ráje, Visecká rychta ve správě Okresního muzea v České Lípě a další..

MK podporuje tradiční lidovou kulturu v programu Kulturní aktivity (granty na podporu tradičních lidových řemesel a lidové kultury a na podporu neprofesionálních uměleckých aktivit, udělování titulu „Nositel tradice lidových řemesel“ za uchování tradiční řemeslné technologie a udělování Cen Ministerstva kultury v oborech zájmových uměleckých aktivit, jejichž součástí je samostatná Cena za rozvoj lidové kultury a folkloru), dále v Programu péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny. MK vyhlašuje v oblasti výzkumu a vývoje od roku 1998 program pro výzkum jevů hmotné i nehmotné tradiční lidové kultury a od roku 2000 program k vědeckému zpracování a dokumentaci tradičních lidových řemesel. V této oblasti jsou podpořeny jak organizace zřizované MK, tak organizace jiných zřizovatelů.

Dosavadní činnost MK ani zdaleka nepředstavuje ucelený systém a nemůže nahradit péči o tradiční lidovou kulturu v místech, s nimiž jsou její konkrétní projevy existenčně spjaty. Dosud chyběl koncepční dokument, který by oba tyto dílčí směry spojil. O to se snaží předkládaný materiál. Maximální pozornost koncepce zaměřuje na tři základní okruhy činností, jimž bylo dosud věnováno málo úsilí, tj. identifikace projevů tradiční lidové kultury, jejich dokumentace a předávání dalším generacím. Systematická péče vyžaduje odpovídající vybavení, které je rovněž v koncepci specifikováno.

Dílčí byt' významné aktivity, které se rodily od roku 1989, byly pro MK východiskem k souhrnu úkolů, jež jsou pro ochranu tradiční lidové kultury vytyčeny ve Strategii účinnější státní podpory kultury (Kulturní politika), která je v aktualizované verzi schválena usnesením vlády č. 40/2001. Kulturní politika vlády se stala výzvou ke zpracování této koncepce.

Silné a slabé stránky péče o tradiční lidovou kulturu v ČR

Silné stránky

- v naší zemi existuje obecně velké bohatství živé a dochované tradiční lidové kultury, včetně dochovaných objektů lidového stavitelství,
- ve vybraných regionech je dosud tradiční lidová kultura součástí každodenního života,
- existuje poměrně početná síť sběratelů artefaktů lidové kultury (muzea, aktivisté), i když s různou odbornou úrovní,
- jsou již patrné dobré dílčí výsledky v současné dokumentaci vybraných projevů tradiční lidové kultury, dokonce mezinárodně uznávané a oceňované,

Slabé stránky

- ochrana tradiční lidové kultury není koordinována, chybí jednotná metodika této péče, případně specifická právní úprava ochrany projevů tradiční lidové kultury,
- chybí kompletní popis jevů tradiční lidové kultury, chybí národní seznam nejvýznamnějších nehmotných statků tradiční lidové kultury,
- seznamování s tradiční lidovou kulturou a jejím významem je dosud nedostatečně zahrnuto do základního vzdělávání ve školách a do organizované mimoškolní výchovy,
- systematická dokumentace moderními metodami je zatím v počátcích, je zaznamenána pouze dílčí část jevů; k tomuto rozsáhlému úkolu chybí technické vybavení,
- popularizace v médiích je nedostatečná,
- péče o dosud žijící projevy tradiční lidové kultury je roztržštěná,
- špatný je technický stav drobné lidové architektury především sakrálního charakteru, dále je ohrožena krádežemi a nelegálním vývozem,
- příslušné instituce (muzea, odborné ústavy) mají k dispozici omezené finanční a technické možnosti.

Část B. Koncepte účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice

1. Předmět péče

Předmětem koncepte je péče o část kulturního dědictví - péče o tradiční lidovou kulturu na území České republiky.

Tradiční lidová kultura je pro účely této koncepte soubor výtvorů, hmotných i nehmotných, vyvěrajících z kulturních společenství, založených na tradici, vytvářených skupinou nebo jednotlivci a uznávaných jako obraz tužeb společenství, které odrážejí jeho kulturní a sociální identitu. Vzory a hodnoty vlastní tradiční lidové kultuře se předávají ústně, napodobováním či jinými způsoby. Projevy tradiční lidové kultury zahrnují zejména hudební, taneční a slovesný folklor, hry, mytologii, obřady, obyčeje a zvyky, způsob obživy a tradiční zemědělské postupy, řemeslnické výrobky a technologie, architekturu a další druhy lidové umělecké tvorby.¹

2. Cíl péče

Cílem je podpořit uchování dosud existujících projevů tradiční lidové kultury a předat je jak v rámci jedné generace, tak mezigeneračně.

Tento základní cíl se člení do souboru opatření, která mají napomoci uchování a předání rozličných projevů tradiční lidové kultury. Mohou tak výrazně obohatit soudobou kulturu, přispět přirozenou cestou k uchování kulturní identity a zároveň obohatit specifickými rysy soudobou evropskou kulturu a vnést český vklad do kulturní rozmanitosti Evropy.

Opatření budou směřovat k:

- identifikaci jevů tradiční lidové kultury,
- shromažďování a zvyšování úrovně jejich dokumentace, budování informačních databází, jejich zpracování a zpřístupnění (soupisy a přehledy institucí, občanských sdružení a jiných právnických osob zabývajících se tradiční lidovou kulturou a přehledy jednotlivých jevů

¹ Viz Doporučení 25. zasedání Generální konference UNESCO o ochraně tradiční kultury a folkloru.

tradiční lidové kultury) veřejnosti; systematická dokumentace a výstupné databáze usnadní porozumět procesům, jimiž se tyto tradice mění,

- předávání tradic lidové kultury následovníkům² (výuka a výchova ve školách, včetně škol vysokých, mimoškolní výchovně vzdělávací aktivity, výchova ve společenství³),
- prezentaci tradiční lidové kultury a jejích hodnot široké i užší odborné veřejnosti v České republice i v zahraničí,
- ochraně jak jevů, tak dokumentace tradiční lidové kultury.

3. Nástroje

Nástroje k zajištění Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu jsou zejména⁴:

a) institucionální

- stávající kulturní instituce zřizované státem, orgány státní správy, orgány samosprávy, základní školy, gymnázia a střední školy, základní umělecké školy a zařízení mimoškolní výchovy, odborná vysokoškolská pracoviště, ústavy Akademie věd České republiky, zabývající se lidovou kulturou, veřejnoprávní média, dobrovolná profesní a zájmová sdružení zůstávají i nadále důležitým článkem péče o tradiční lidovou kulturu, a to zejména v oblasti identifikace a dokumentace, případně sběru hmotných artefaktů tradiční lidové kultury, uchování, prezentace, šíření tradiční lidové kultury a přístupu k těmto informacím,
- pověření národního a regionálních dokumentačních a informačních pracovišť odbornou péčí o tradiční lidovou kulturu,

b) ekonomické

- nepřímé (daňové úlevy pro dárce a dobrovolné donátory),
- přímé (dotace ze státního rozpočtu, příspěvky z rozpočtů krajů a obcí),
- vytvoření podmínek k vícezdrojovému financování rovnocenně pro státní sféru, samosprávu, obdobně jako pro nestátní neziskové organizace,

c) řídicí

- tvorba relevantních databází,
- posílení koncepčního postoje orgánů státní a územní správy k tradiční lidové kultuře jako součásti národního kulturního bohatství a zajištění předpokladů rovného přístupu občanů k ní,

d) metodické

- vydání metodických doporučení orgánům územní správy k účinnější péči o tradiční lidovou kulturu,
- popularizace nejlepších postupů péče o tradiční lidovou kulturu,
- posílení vstřícnosti a vnímavosti subjektů nezávislých na ústředních orgánech státní správy (krajů, obcí, církví, nestátních neziskových kulturních organizací, spolků a jednotlivců) k dokumentaci, uchovávání a předávání tradiční lidové kultury,

e) legislativní

- návrh právního nástroje zabezpečujícího péči o tradiční lidovou kulturu, buď např. zákon o ochraně některých jevů tradiční lidové kultury, o formách péče o ně a o informacích v oblasti péče o tradiční lidovou kulturu, nebo popř. zahrnutí této péče do obecnějšího právního předpisu v oblasti kultury,
- v jiných předpisech dbát na zohlednění zájmů péče o tradiční lidovou kulturu,

² Existuje však také řada zvyků, jejichž další šíření je z důvodů jejich konfliktu s důstojností lidské bytosti, lidskými právy, hygienou apod. nepřípustné. Proto budou jen identifikovány, dokumentovány a vyhodnoceny.

³ Za typ společenství lze považovat i rodinu. Stejně tak je za společenství považována národnostní menšina.

⁴ Jednotlivé části Koncepce a úkoly v nich vytyčené jsou uváděny bez ohledu na třídění v této podkapitole.

f) společenské

- oficiální oceňování významných počinů a aktivit těch, kdo se zasloužili o uchování tradiční lidové kultury a její předání dalším generacím (udělení či propůjčení vyznamenání prezidentem republiky, cena ministra kultury, udělování titulu Nositel tradice lidových řemesel, ocenění udělovaná krajskými, městskými či obecními úřady apod.),
- chápat působení škol, zařízení mimoškolní výchovy a veřejnoprávních elektronických médií jako nástroj k osvojování a pochopení tradiční lidové kultury,
- zdůrazňování tradiční lidové kultury jako zdroje kulturní rozmanitosti.

4. Konkrétní úkoly

4.1 Identifikace jevů tradiční lidové kultury

4.1.1 Etnokartograficky zpracovávat výskyt žijících identifikovaných projevů tradiční lidové kultury na území České republiky a vytvářet informační databáze pro koncepční činnost, operativní podpůrná opatření (viz oddíl 4.3 a zejména 4.4) a pro mezinárodní spolupráci. Zajistit cyklickou aktualizaci tohoto zpracování jedenkrát za deset let.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Akademií věd ČR

Doporučuje se: krajským orgánům podporovat kulturní instituce v jejich práci na etnokartografické identifikaci jevů tradiční lidové kultury na regionální případně místní úrovni a využívat výsledků pro operativní a koncepční opatření na území v jejich působnosti

Termín: I. etapa (příprava úkolu, zpracování první kompletní verze) do konce roku 2008, poté průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.1.2 Zajišťovat upřesňování pracovních termínů, pojmů a kategorií projevů a reálií pro systém identifikace a dokumentace prvků tradiční lidové kultury postihnutelných etnografickými metodami. Do této činnosti zapojit mimo jiné i Etnografickou komisi Asociace muzeí a galerií ČR a odborné komise Národopisné společnosti ČR. Tento přehled pracovních termínů, pojmů a kategorií jevů a reálií průběžně uveřejňovat pro potřeby odborné i širší veřejnosti na www stránkách.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Akademií věd ČR, Asociací muzeí a galerií ČR a Národopisnou společností ČR

Termín: I. etapa paralelně s odst. 4.1.1, poté průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.1.3 Podporovat práce na vytváření standardního názvosloví projevů tradiční lidové kultury formou:

(a) seznamů a slovníkového zpracování jednotlivých projevů tradiční lidové kultury prezentovaného v samostatných publikacích a pomocí elektronických médií,

(b) regionální klasifikace tradiční lidové kultury na základě průzkumných projektů v terénu.

K tomu využívat mimo jiné grantových systémů.

Zajistí : Ministerstvo kultury ve spolupráci s Akademií věd ČR, Grantovou agenturou ČR; úkol (b) též ve spolupráci s odbornými institucemi krajů

Doporučuje se: orgánům územní správy podporovat instituce při výzkumných terénních projektech na jejich území

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.1.4 Koordinovat prostřednictvím vybraného národního odborného pracoviště činnost odborných institucí vedoucí k vytváření či rozvíjení stávajících systémů identifikace a zpracování záznamů jevů tradiční lidové kultury, hlavně vydáním nebo doplněním existujících metodických příruček ke zpracování sbírek (jejich evidenci⁵, využití centrální evidence sbírek podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, vytěžování archivních a knihovních fondů, odborná katalogizace atd.).

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.1.5 Vytvářet síť a databázi dobrovolných neprofesionálních dokumentátorů (zpravodajů) o jevech tradiční lidové kultury; poskytovat jim metodologickou pomoc.

Zajistí: Ministerstvo kultury prostřednictvím centrální odborné instituce ve spolupráci s Regionálními pracovišti (viz odst. 4.2.6) a dalšími kulturními institucemi na regionální a místní úrovni

Doporučuje se: orgánům územní správy podporovat instituce při vytváření sítě dobrovolných dokumentátorů projevů tradiční lidové kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2 Dokumentace projevů tradiční lidové kultury

4.2.1 Zpracovat koncepci dokumentace tradiční lidové kultury a navázat v její realizaci na Koncepci účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2003 – 2008 (koncepte muzejnictví) projednanou a schválenou vládou dne 22. 1. 2003 usnesením číslo 87. Při přípravě koncepce úzce spolupracovat s orgány krajů, kulturními institucemi zřizovanými městy a Asociací muzeí a galerií.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Doporučuje se: orgánům krajů a vybraných měst, aby pověřily organizace v jejich působnosti zabývající se tradiční lidovou kulturou spoluprací na jednotné koncepci dokumentace

Termín: 2004

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.2 V muzeích⁶ vytvářet odborné a ekonomické podmínky pro systematické výzkumy a dokumentaci projevů tradiční lidové kultury v terénu, ve specializovaných fondech archivů a knihoven pro archivní výzkumy a rešerše, na základě společně zpracované metodiky zajišťující vzájemnou srovnatelnost dat. Prioritně se věnovat projevům bezprostředně ohroženým zánikem.

Zajistí: Ministerstvo kultury (podpoří společné zpracování jednotné metodiky) ve spolupráci s Ministerstvem vnitra (zpřístupní archivní fondy a sbírky)

Doporučuje se: krajským orgánům vytvořit jimi zřizovaným kulturním institucím vhodné podmínky pro systematický výzkum a dokumentaci místní tradiční lidové kultury se zvláštním zaměřením na projevy a projevy právě zanikající

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

⁵ V evidenci jde o základní identifikaci, zařazení do fondu, přidělení inventárního čísla, evidence vyžaduje podrobný popis řídicí se odbornými pravidly pro danou oblast projevů tradiční lidové kultury.

⁶ Muzei se v této koncepci míní všechny instituce, jejichž činnost vymezuje § 10 odst. 6 zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů.

4.2.3 Budovat informační databáze dokumentačních fondů v muzeích, knihovnách, ústavech Akademie věd ČR a doporučit tuto činnost i ústavům vysokých škol. Zpřístupnit tyto databáze ve smyslu autorského zákona zdarma pro vědecké, výchovné účely a jiné další účely ve veřejném zájmu.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Akademií věd ČR

Doporučuje se: vysokým školám, orgánům územní samosprávy podporovat budování databází dokumentačních fondů; orgánům územní samosprávy využívat těchto fondů pro jejich případné vlastní koncepce péče o tradiční lidovou kulturu na území v jejich správě a podporovat akviziční činnost

Termín: I. etapa do roku 2006, poté průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.4 (a) Finančně podporovat doplňování sbírkových fondů akvizicemi z oboru tradiční lidové kultury.

(b) Veřejně oceňovat vhodnou formu dárcovství fyzických a právnických osob a dobrovolné sběratelství jevů a artefaktů tradiční lidové kultury, jsou-li dány k dispozici též veřejnosti.

ad (a) Zajistí: Ministerstvo kultury prostřednictvím výkupů a akvizic jím zřízovaných sbírkotvorných institucí

Doporučuje se: orgánům územní správy, aby podporovaly akviziční činnost jimi zřízovaných sbírkotvorných institucí s přihlédnutím k jejich sbírkotvorné činnosti v oblasti místní a regionální tradiční lidové kultury jako jevu typického pro dané území

ad (b) Zajistí: Ministerstvo kultury ve smyslu nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury

Doporučuje se: orgánům územní správy, aby ustavily své formy ocenění zásluh o sbírkotvornou činnost sběratelství v oblasti tradiční lidové kultury, je-li dáno do služeb veřejnosti, podávaly návrhy ministroví kultury na ocenění na národní úrovni zvláště záslužných počínů

Termín: průběžně od roku 2004

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.5 Založit a doplňovat zvláštní ústřední seznam mimořádně hodnotných nehmotných projevů tradiční lidové kultury představujících nejvýznamnější prvky této části národního kulturního dědictví (dále jen Seznam dědictví tradiční lidové kultury). Periodicky sledovat a dokumentovat proměny jeho částí a veřejného užití, navrhnout právní zajištění dokonalejší péče o ně. Navrhovat UNESCO, aby zvláště unikátní prvky z tohoto Seznamu dědictví tradiční lidové kultury případně prohlásilo za "Mistrovská díla ústního a nehmotného kulturního dědictví lidstva".⁷

Zajistí: Ministerstvo kultury po dohodě s Českým výborem pro spolupráci s UNESCO a ve spolupráci s orgány územní správy, na jejichž území se vyskytuje navrhovaný projev, a případně se zástupci společenství, které je nositelem tohoto projevu

Termín: od 2004

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.6 Pověřit na národní úrovni a na regionální úrovni vybrané stávající odborné instituce funkcí informačních, školících a metodologických pracovišť pro dokumentaci tradiční lidové kultury a péči o ni (dále jen Regionální pracoviště), pro pořádání specializovaných školení pro

⁷ Jde o obdobu Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO zřízeného podle Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví z r. 1972 a týkajícího se nemovitých památek. Udělování titulu „Mistrovského díla nehmotného kulturního dědictví“ se realizuje od roku 2001.

dobrovolné dokumentátory (zpravodajce), profesionální pracovníky dokumentace, sbírek, konzervačních a restaurátorských pracovišť atd. Tato Regionální pracoviště pověřit vytvářením specializovaných databází (viz odst. 4.2.3, 4.2.9, 4.4.4) a poskytováním informací veřejnosti a metodické pomoci státní správě a samosprávě a odborným institucím v otázkách péče o tradiční lidovou kulturu.⁸ Regionální pracoviště budou odbornými garanty péče o tradiční lidovou kulturu v daném regionu, za tímto účelem budou shromažďovat informace o nejúspěšnějších postupech v uchovávání, prezentaci a předávání projevů tradiční lidové kultury (viz odst. 4.1.5, 4.3.4, 4.3.7, 4.4.4, 4.4.5 a 4.4.7).

Zajistí: Ministerstvo kultury

Doporučuje se: krajským orgánům, aby vytvořily krajská informační a dokumentační centra garantující identifikaci a dokumentaci projevů tradiční lidové kultury a péči o ně v rámci krajů nebo touto funkcí pověřit některou z jimi již zřízených kulturních institucí zaměřenou na péči o tradiční lidovou kulturu; navázat jejich prostřednictvím spolupráci na úkolech uvedených v bodech 4.3.7, 4.4.4, 4.4.5 a 4.4.7.

Termín: do konce roku 2004 určit Regionální pracoviště, od 2005 zahájit vzájemnou spolupráci a začít využívat výsledků činnosti

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.7 Zajistit pravidelné zpracovávání přehledu regionálních akcí zacílených na uchování a prezentaci (šíření) projevů tradiční lidové kultury veřejnosti. V zájmu kompatibility a koordinovanosti údajů vydat vzorový list akce. Koncipovat získávání údajů a formu jejich zveřejnění s ohledem na jejich využití i pro kulturní turismus.

Zajistí: Ministerstvo kultury (vzorový list akce) prostřednictvím pověřené organizace (sběr, zpracování údajů a vydání ročních celostátních kalendářů akcí včetně zahrnutí celostátních akcí) ve spolupráci s Folklořním sdružením ČR

Doporučuje se: krajským orgánům prostřednictvím Regionálních pracovišť (viz odstavec 4.2.6) zajistit si zpracování seznamů uvedených akcí, které se budou konat na území v jejich správě a využívat jich pro rozvoj kulturního turismu.

Termín: pravidelně každý rok

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.8 Vypracovat a průběžně doplňovat mimo jiné ve spolupráci s krajskými a obecními úřady celostátní soupis institucí a organizací zabývajících se problematikou tradiční lidové kultury. K tomu vypracovat vzorový evidenční list. Trvale aktualizovaný seznam prezentovat na www stránkách.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Akademií věd ČR a vysokými školami

Doporučuje se: krajským orgánům zpracovat regionální seznamy

Termín: do konce roku 2004, poté průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.9 Vytvořit centrální elektronickou databázi databází věnujících se tradiční lidové kultuře a její dokumentaci. Ekonomicky dořešit technické vybavení správce centrálních informačních databází pro účely péče o tradiční lidovou kulturu v České republice.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s ostatními ministerstvy, pokud jsou zřizovateli takovýchto databází nebo organizací, které je budují, s Akademií věd ČR, vysokými školami a kulturními institucemi

⁸ Jedním z úkolů by bylo také seznamovat nositele tradiční lidové kultury, a to autory, interprety, řemeslníky atd. s právy v oblasti duševního vlastnictví, zejména působit na organizátory folklorních festivalů, vedoucí folklorních souborů a na asociace lidových řemeslníků, popřípadě i obchodníků s jejich díly.

Doporučuje se: krajským orgánům, aby uložily kulturním institucím, jejichž jsou zřizovateli a které dokumentují projevy tradiční lidové kultury, aby poskytly údaje pro tuto databázi databázi

Termín: postupně nejpozději do konce roku 2010

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.10 Koordinovat tématickou strukturu úkolů výzkumu a vývoje.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Grantovou agenturou ČR, Grantovou agenturou Akademie věd ČR a případně dalšími resorty

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.11 Využívat pro terénní výzkumy a dokumentaci tradiční lidové kultury studentských diplomových, ročníkových a seminárních prací a motivovat k tomu studenty mimo jiné specializovanými granty pro studentskou vědeckou činnost. Tím zároveň přispívat k lepší profesionální připravenosti mladých odborníků pro muzea a vědecké ústavy.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Akademií věd ČR a vysokými školami

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3 Uchovávání tradiční lidové kultury

4.3.1 Nadále podporovat využívání vybraných prvků tradiční lidové kultury do výchovně vzdělávacího procesu na školách (základních školách, základních uměleckých školách, středních a odborných školách). Zároveň tuto problematiku využívat jako možného prostředku výchovy k toleranci, proti rasismu a xenofobii (například v rámci multikulturní výchovy). Využít prostoru, který nabízí současné i připravované kurikulární dokumenty (např. Rámcové vzdělávací programy a jejich realizace v podobě Školních vzdělávacích programů) pro poznávání, osvojování a předávání hodnot tradiční lidové kultury. Mělo by jít o kritickou integraci vybraných projevů tradiční lidové kultury do vzdělávacích obsahů různých vzdělávacích oblastí. Přitom je třeba klást důraz na respektování tradiční lidové kultury v nejširším významu tohoto slova a brát do úvahy nejen kulturu venkova, ale také kulturu městského prostředí v její stratifikaci. Tímto způsobem tak podporovat snahu o lepší porozumění mezi rozdílnými kulturními projevy, zvláště těmi, které nejsou zastoupeny v kultuře dominantní.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Doporučuje se: orgánům územní správy, pokud jsou zřizovateli škol, aby podporovaly osvojování místních a regionálně typických projevů tradiční lidové kultury v rámci školní výuky a výchovy a Seznamu dědictví tradiční lidové kultury dle odstavce 4.2.5

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.3.2 Zpracovat a vydat učební texty, obrazové a zvukové pomůcky pro školní a mimoškolní výchovu k poznávání a osvojování jevů tradiční lidové kultury tuzemských a evropských regionů.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Termín: do 2007, poté průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury, popř. dalších kapitol

4.3.3 Poskytnout umělecko-řemeslným školám, které mají výuku tradičních řemesel obsaženu v učebních plánech, podporu pro zřizování a provoz metodicko-poradenských útvarů (kabinetů) pro potřeby odborné i laické veřejnosti, tím přispět k celoživotnímu vzdělávání v daných řemeslných oborech.

Zajistí: zřizovatelé uvedených škol ve spolupráci s Ministerstvem kultury a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Doporučuje se: orgánům územní správy, pokud jsou zřizovateli umělecko-řemeslných škol, aby podporovaly shora uvedenou konzultačně vzdělávací činnost těchto škol zaměřenou na dospělé, případně tuto podporu poskytovat soukromým školám

Termín: od 2005 průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.4 Zaměřit se více v Mezirezortní komisi Ministerstva kultury a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro mimoškolní dětské a mládežnické umělecké aktivity, výchovu uměním i k umění a kulturnímu dědictví, odborné umělecké školství na podporu osvojování si projevů tradiční lidové kultury; využívat ji k hledání nových forem tohoto osvojování prostřednictvím školní a mimoškolní výchovy a k jejich prosazování v pedagogické praxi i pro činnost Regionálních center zřízených podle odst. 4.2.6.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.3.5 Postupně zvyšovat podíl státní správy na grantovém systému vzdělávání a školení organizovaných občanskými sdruženími v oblasti péče o tradiční lidovou kulturu, na nichž by se aktivně podílely i státní instituce a odborníci z uměleckých, akademických a universitních pracovišť.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Akademií věd ČR

Termín: od 2005 průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.6 Uplatnit v resortním programu výzkumu a vývoje jako priority vědecko-výzkumné aspekty úkolů uvedených v odstavcích 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.1.4, 4.2.2, 4.2.3, 4.2.5, 4.3.1 a 4.3.2 této koncepce.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: od 2004 průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.7 Prověřit účinnost a navrhnout případné zdokonalení pravidel pro udělování titulu "Nositel tradice lidových řemesel"⁹, jako zvláštní formu veřejného uznání mistrů lidových řemesel, kteří dokonale ovládají tradiční technologie a předávají je dalším následovníkům.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci se zainteresovanými profesními organizacemi lidových řemeslníků

Doporučuje se: krajským orgánům prostřednictvím Regionálního centra (viz odstavec 4.2.6) spolupracovat na výběru kandidátů pro udělení titulu Nositel tradice lidových řemesel

Termín: do 2006

Dopad na státní rozpočet: 0

⁹ Titul je udělován podle nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury, vychází z projektu UNESCO "Žijící lidské poklady"

4.3.8 Navrhnout, případně zavést nástroje pro podporu dobrých výtvarných i užitných vlastností výrobků tradičních lidových řemesel.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s profesními sdruženími lidových řemeslníků a výrobců

Termín: návrh do 2006, realizace od 2007

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.9 Vytvořit Národní radu pro tradiční lidovou kulturu, která by působila jako poradní a koordinační komise Ministerstva kultury na celostátní úrovni, složenou z odborníků z oboru etnologie, sociologie, dějin umění, hudební, filmové a divadelní vědy, estetiky, architektury a techniky, z pracovníků školství a osvěty, médií, regionalistky i relevantních občanských sdružení apod. Jejím úkolem bude poskytovat rady a konzultace ve vztahu k péči o tradiční lidovou kulturu.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Akademií věd ČR, představiteli veřejnoprávních elektronických médií, reprezentativními profesními sdruženími mj. na základě návrhu krajů

Termín: 2004

Dopad na státní rozpočet: 0

4.4 Šíření, prezentace a předávání hodnot tradiční lidové kultury

4.4.1 Zpracovat strategii prezentace tradiční lidové kultury veřejnosti.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií České republiky a orgány krajů

Termín: 2005

Dopad na státní rozpočet: 0

4.4.2 Vystavovat v muzeích a galeriích hmotné artefakty z oborů tradiční lidové kultury, ale též předvádět různé další projevy tradiční lidové kultury, např. technologické postupy, obřady, obyčeje, zvyky, zpěv a hudbu, tance, atd. Využívat přitom i řemeslníků, interpretů a různých jiných demonstrátorů. Rozvinout prostřednictvím grantového řízení systém pobídek a podpor pro výstavní projekty dalších subjektů za podmínky vysoké odborné kvality prezentace. Zvláštní pozornost věnovat rozvoji prezentace tradiční lidové kultury v muzeích v přírodě, která svými komplexními expozicemi a doprovodnými programy mohou působit specificky na širokou veřejnost, zejména školní mládež a rodiny s dětmi.¹⁰

Zajistí: Ministerstvo kultury, metodicko-konzultační pomoc prostřednictvím vybraných odborných pracovišť a přímou realizaci v jím zřizovaných věcně příslušných sbírkových institucích

Doporučuje se: orgánům územní správy vytvořit v jimi zřizovaných a věcně příslušných sbírkových institucích podmínky pro realizaci tohoto úkolu; krajským orgánům se rovněž doporučuje v rámci grantového řízení vytvořit systém podpor a pobídek pro realizaci těchto projektů jimi nezřizovanými sbírkovými institucemi, které se nacházející na území v jejich působnosti, dtto pro projekty dalších subjektů za podmínky vysoké odborné kvality prezentace.

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury, popř. v rozpočtech dalších vyhledávatelů grantů

¹⁰ Využít stávajícího Kolegia muzeí v přírodě Asociace muzeí a galerií k rozpracování specifických programů muzeí v přírodě.

4.4.3 Podporovat v návaznosti na úkol uvedený ve 4.4.1 publikační a vydavatelskou činnost tématicky zaměřenou na tradiční lidovou kulturu.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s ostatními resorty

Doporučuje se: orgánům územní správy, aby postupovaly obdobně

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury, popř. rozpočtech dalších kapitol

4.4.4 Zabezpečit dostupnost informací o tradiční lidové kultuře prostřednictvím specializovaných dokumentačních, koordinačních Regionálních pracovišť (viz odstavec 4.2.6), sítě knihoven, muzeí, archivů, vědeckých a odborných institucí.

Zajistí: Ministerstvo kultury a Ministerstvo vnitra (na úseku archivů)

Doporučuje se: krajským orgánům, aby zajistily poskytování těchto informací prostřednictvím Regionálních pracovišť (dle odst. 4.2.6) a sítě dalších jimi zřizovaných kulturních institucí; totéž se doporučuje místní samosprávě

Termín: od 2004

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury, popř. rozpočtech dalších kapitol

4.4.5 Podporovat prostřednictvím grantových systémů provádění a případně revitalizaci zvláště významných a ohrožených místních a regionálních obřadů, obyčejů a zvyků v místech jejich současné či nedávné existence.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Doporučuje se: orgánům územní správy prostřednictvím grantových systémů podporovat provádění místních tradic lidové kultury; poskytovat prostřednictvím Regionálních pracovišť (viz odst.4.2.6) konzultace organizátorům

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.4.6 Považovat za prioritní při rozhodování o podpoře dokumentace a prezentace ty projevy, které jsou zahrnuty do Seznamu dědictví tradiční lidové kultury (viz odst. 4.2.5) a projevy bezprostředně ohrožené.

Zajistí: Ministerstvo kultury, případně ve spolupráci s Akademií věd ČR

Doporučuje se: orgánům územní správy zvolit stejný postup

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.4.7 Podporovat prostřednictvím grantových systémů pořádání regionálních, národních a mezinárodních festivalů, přehlídek, soutěží a tvůrčích dílen.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Doporučuje se: orgánům územní správy prostřednictvím grantových systémů podporovat folklorní festivaly a slavnosti, přehlídky folklorních souborů a skupin, tvůrčí dílny, jejichž náplní bude nejen prezentace, ale především předávání hodnot tradiční lidové kultury; poskytovat prostřednictvím Regionálních pracovišť (viz odst.4.2.6) konzultace organizátorům těchto akcí

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.4.8 Doplnit formy a způsoby veřejného oceňování¹¹ jednotlivců, kolektivů, těles a organizací, které významně přispívají k naplňování péče o tradiční lidovou kulturu a k její ochraně nebo šíření. Oceňovat nejlepší výsledky interpretace a prezentace prvků tradiční lidové kultury.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Doporučuje se: orgánům územní správy, aby postupovaly obdobně

Termín: od 2005 průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.4.9 Zajišťovat statisticko-ekonomická data s vyšší vypovídací hodnotou (např. data o návštěvnosti kulturních akcí pro veřejnost, výši výdajů veřejnoprávních rozpočtů na návštěvnost, počtu prezentačních akcí apod.) v návaznosti na bod 4.4.1.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Českým statistickým úřadem

Termín: od 2005 průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.4.10 Podporovat, vznikne-li, občanské sdružení pro ochranu tradiční lidová kultury, které by ve spolupráci s kolektivními správci autorských a jim příbuzných práv¹² dbalo na to, aby výtvořiny tradiční lidové kultury byly při veřejném šíření využívány jen způsobem nesnižujícím jejich hodnotu.

Zajistí: MK ve spolupráci s organizacemi pro kolektivní správu autorských a jim příbuzných práv

Termín: vznikne-li, pak průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.5 Mezinárodní spolupráce

4.5.1 Podporovat mezinárodní spolupráci v oblasti rozšiřování a ochrany tradiční lidové kultury formou výměny koncepčních materiálů zaměřených na lepší péči o tradiční lidovou kulturu.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.5.2 Podporovat formou příspěvku na provoz výměnu vědeckých a technických publikací, časopisů, audiovizuálních nosičů aj.

Zajistí: zřizovatelé podle svých rozpočtových možností

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury, popř. rozpočtech dalších kapitol

4.5.3 Podporovat formou příspěvku na provoz realizaci dvoustranných a mnohostranných projektů v oblasti dokumentace, prezentace a ochrany projevů tradiční lidové kultury.

Zajistí: zřizovatelé podle svých rozpočtových možností

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury, popř. rozpočtech dalších kapitol

¹¹ Rozumí se pouze taková ocenění, která nejsou v rozporu s nařízením vlády č. 5/2003 Sb.

¹² Viz zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

4.5.4 Podporovat formou příspěvku na provoz mezinárodní setkání odborníků a jejich zahraniční studijní cesty. Prioritně podporovat spolupráci se zeměmi Visegrádu a EU.

Zajistí: zřizovatelé podle svých rozpočtových možností

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury, popř. rozpočtech dalších kapitol

4.5.5 Podporovat výměnu kulturních hodnot tradiční lidové kultury v rámci vyhlašovaných státních výběrových dotačních řízení. Využívat k tomu také prováděcích plánů k uzavřeným dohodám o kulturní spolupráci s jednotlivými státy.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (pro dětské folklorní aktivity)

Doporučuje se: orgánům územní správy počítat při výměně kulturních hodnot s prezentací místních tradic lidové kultury v zahraničí

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.5.6 Podporovat participaci České republiky na speciálních programech a projektech mezivládních a nevládních organizací (UNESCO, Evropská unie, Visegrád aj.), pokud jsou nebo budou zaměřeny na oblast péče o tradiční lidovou kulturu.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury a Ministerstva zahraničních věcí

4.5.7 Podporovat kulturní aktivity krajanů v zahraničí na poli tradiční lidové kultury formou jejího zprostředkování veřejnosti v jejich sídelních zemích.

Zajistí: Ministerstvo zahraničních věcí ve spolupráci s Ministerstvem kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva kultury

5. Finanční nároky na státní rozpočet

Finanční nároky na realizaci koncepce jsou stanoveny odhadem předpokládaných nákladů na úkoly, činnosti, programy a projekty, uvedené v kapitole 4. Konkrétní úkoly.

Náklady jsou členěny na investiční (počítačové vybavení, rekonstrukce havarijní části strážnického zámku) a neinvestiční (věcné, tj. provozní, a osobní, tj. platy a ostatní osobní náklady) výdaje. Jsou určeny na posílení stávajících pracovišť, především muzeí, k výkonu činností nezbytných k naplnění koncepce. Zásadním krokem bude vytvoření národního a regionálních dokumentačních pracovišť ve všech krajích, nejspíše pověřením stávajících institucí s etnografickou náplní. Pověřeny mohou být organizace zřizované kraji nebo obcemi, po dohodě s kraji také organizace zřizované státem (nejspíše muzea). Finanční prostředky jsou rozloženy (navrženy) do státního rozpočtu a ostatních veřejných rozpočtů, jimiž by měly být zejména rozpočty krajské, popř. místní samosprávy.

K finančnímu zajištění úkolů Konceptce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu budou využity programy výzkumu a vývoje, Kulturní aktivity, grantové systémy s odpovídajícím programovým zaměřením pro podporu odborných institucí, sítě sběratelů a zpravodajů, studentské vědecké činnosti, metodických center škol apod., jak vyplývá z úkolů ve 4. kapitole. Pro oblast výzkumu a vývoje Ministerstvo kultury již zahrnuje obor tradiční lidové kultury do střednědobého výhledu do roku 2005. Dále budou využity pro investiční náklady kromě Programu záchrany architektonického dědictví rovněž programy Rozvoj a obnova materiálně technické základny státních kulturních zařízení a Podpora rozvoje a obnovy materiálně technické základny regionálních kulturních zařízení.

Náklady jsou rozvedeny v připojené tabulce. Přiložen je též souhrnný výhled finančních nákladů podle druhů činností samostatně ve státním rozpočtu a v ostatních veřejných rozpočtech na léta 2004 až 2010. U investičních nákladů jde o jednorázové technické vybavení pověřených pracovišť. V nákladech je zahrnuto dokončení rekonstrukce části strážnického zámku Purkrábka, v němž bude sídlo Centra lidových tradic, ústředního dokumentačního a vzdělávacího pracoviště. Rekonstrukce probíhá od roku 1999 v rámci Programu záchrany architektonického dědictví. Celková výše nákladů potřebných na dokončení rekonstrukce je 15,354 mil. Kč. Neinvestiční náklady zahrnují zajištění provozu pověřených pracovišť, síť dobrovolných spolupracovníků, grantové systémy a programy výzkumu a vývoje. Rozdělení do státního rozpočtu a ostatních veřejných rozpočtů (krajská samospráva) je provedeno v návaznosti na úkoly doporučené ve 4. kapitole.

Dosud MK vynakládá na úkoly související s péčí o tradiční lidovou kulturu v rámci kapitoly ročně cca 86000 tis. Kč na běžné náklady (oblast příspěvkových organizací, program Kulturní aktivity, výzkum a vývoj) a různou výší investičních prostředků na přestavbu budov muzeí (např. cca 300 mil. Kč na přestavbu depozitářů Národního muzea v Terezíně v letech 1994-1996, cca 100 mil. Kč na rekonstrukci Paláce šlechticů Moravského zemského muzea v Brně v letech 1999-2001, cca 120 mil. Kč na rekonstrukci Letohrádku Kinských v letech 2002-2004).

Finanční nároky celkem (v tis. Kč)

Rok plnění	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	K	B	K	B	K	B	K	B	K	B	K	B	K	B
Členění zdrojů / Povaha nákladů														
1. Státní rozpočet	7500	18704	7954	18704		18704		18704		18704		18704		18704
2. Ostatní veřejné rozpočty (předpoklad)	300	7462	200	7462	200	7462		7462		7462		7462		7462
3. Zahraniční zdroje (předpoklad)														
4. Soukromý sektor (předpoklad)		250		250		250		250		250		250		250
Celkem	7800	26416	8154	26416	200	26416		26416		26416		26416		26416

Poznámka: K = kapitálové náklady, B = běžné náklady

Celkem všechny programy a rozpočty v letech 2004 – 2010: 201066 tis. Kč

Uvedená potřeba finančních prostředků je orientační a jejich skutečná výše bude záviset na možnostech státního a ostatních veřejných rozpočtů.

Návrh na zabezpečení Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice v rámci rozpočtu MK

Ukazatel	výdaje na rok 2004		
	kapitálové	běžné	celkem
	v tis. Kč	v tis. Kč	v tis. Kč
neinvestiční příspěvky PO zřízeným MK	0	2374	2374
investiční dotace PO zřízeným MK	7500	0	7500
neinvestiční transfery	0	16330	16330
c e l k e m	7500	18704	26204

Návrh na přidělení finančních prostředků státního rozpočtu do programů v rámci kapitoly Ministerstva kultury v letech 2004 – 2010 (odhad)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rozvoj a obnova materiálně technické základny státních kulturních zařízení č. 234112	7500	7954					
Kulturní aktivity	11330	11330	11330	11330	11330	11330	11330
Výzkum a vývoj	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000
Výdaje na činnost příspěvkových zařízení	2374	2374	2374	2374	2374	2374	2374
Celkem	26204	26658	18704	18704	18704	18704	18704

Výhled 2004 –2010 podle druhů činností
(odhad v tis. Kč – státní rozpočet)

úkol	Kapitálové	Celkem	Běžné	
			Osobní/rok	Ostatní/rok
centra dokumentační ústředí				
• ÚLK nové kapacity (7 pracovníků)	15354	1550	1500	50
počítačové vybavení	100			
sít' sběratelů, zpravodajů		200	100	100
grantové systémy				
• názvosloví				
• regionální klasifikace				
• studentská vědecká činnost				
• prezentace zvyků v místě				
• podpora festivalů, výstav aj. akcí				
• ochrana řemesel				
• publikační činnost aj.				
celkem		10000		10000
výzkum a vývoj		5000		5000
ceny				
• Nositel tradice lidových řemesel		200	150	50
• Ceny v neprofesionálním umění		80	30	50
• jiné zhodnocení		50		50
akvizice		1000		1000
další věcné náklady v rámci správních úřadů příspěvkových organizací (expertízy, sbírky, cestovné, mezinárodní spolupráce)		624	424	200
ústředí celkem	15454	18704	2204	16500

Výhled 2004 –2010 podle druhů činností*(odhad v tis. Kč – ostatní veřejné rozpočty = 14 krajů)*

úkol	Kapitálové	Celkem	Běžné	
			Osobní/rok	Ostatní/rok
centra dokumentační kraje				
• 14 krajů (14 pracovníků)	700	3700	3000	700
síť sběratelů, zpravodajů		200	100	100
grantové systémy				
• názvosloví				
• regionální klasifikace				
• studentská vědecká činnost				
• prezentace zvyků v místě				
• podpora festivalů, výstav aj. akcí				
• ochrana řemesel				
• publikační činnost aj.				
celkem		2000		2000
metodicko-poradenská centra umělecko-řemeslných škol		250	50	200
akvizice		1000		1000
další věcné náklady v rámci správních úřadů příspěvkových organizací (expertízy, sbírky, cestovné, mezinárodní spolupráce)		312	212	100
kraje celkem	700	7462	3362	4100

Výhled 2004 –2010 podle druhů činností*(odhad v tis. Kč – soukromý sektor)*

úkol	Kapitálové	Celkem	Běžné	
			Osobní/rok	Ostatní/rok
metodicko-poradenská centra umělecko-řemeslných škol		250	50	200

Souhrn v tis. Kč ve všech druzích rozpočtů

celkem Běžné (neinvestiční) náklady/rok		
v ústředí	18704	
v krajích	7462	
soukromý s.	250	
celkem Běžné (neinvestiční) náklady za 2004-2010		
v ústředí	130928	
v krajích	52234	
soukromý s.	1750	
celkem Kapitálové náklady	16154	
celkem Kapitálové a Běžné náklady za 2004-2010		201066

Vysvětlivky:

Kapitálové n.

Běžné n.

Osobní náklady

včetně odvodů, OON

1 počítač = 50 000,- Kč

obsahují předpokládané osobní náklady a provozní náklady

náklady na 1 pracovníka = 212 000,- Kč ročně